

Nationaal Archief
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Nummer Toegang: 3.20.24

**Inventaris van het archief van de
familie Van Heteren (1635 - 1806)**

Versie: 15-12-2020

J.H. Kompagnie

Nationaal Archief, Den Haag 1979

This finding aid is written in Dutch.

I N H O U D S O P G A V E

Beschrijving van het archief.....	5
Aanwijzingen voor de gebruiker.....	6
Openbaarheidsbeperkingen.....	6
Beperkingen aan het gebruik.....	6
Materiële beperkingen.....	6
Aanvraaginstructie.....	6
Citeerinstructie.....	6
Archiefvorming.....	7
Geschiedenis van de archiefvormer.....	7
a. Legerorganisatie in de 17e en 18e eeuw.....	7
Hoe ging nu het werven van troepen in zijn werk?.....	9
b. Solliciteurs-militair.....	10
Hoe verliep nu de gehele procedure van het slaan der ordonnanties tot en met de uitbetaling der soldij aan de manschappen?.....	13
c. Familie Van Heteren.....	16
Geschiedenis van het archiefbeheer.....	21
De verwerving van het archief.....	21
Inhoud en structuur van het archief.....	22
Inhoud.....	22
Verantwoording van de bewerking.....	22
Verwant materiaal.....	23
Beschikbaarheid van kopieën.....	23
Beschrijving van de series en archiefbestanddelen.....	25
A. Hendrik van Heteren I (1614-1687).....	25
B. Hendrik van Heteren II (1647-1722).....	26
C. Hendrik van Heteren III (1672-1749).....	27
1. Stukken van particuliere aard.....	27
2. Stukken van zakelijke aard.....	27
2.1 Agent van de vorst van Nassau-Dillenburg.....	27
2.2 Bankier en zaakwaarnemer.....	28
2.3 Solliciteur-militair.....	32
a. Ingekomen brieven.....	32
b. Als solliciteur-militair in betrekking tot militairen.....	33
c. Als solliciteur-militair in betrekking tot commiezen van 's lands magazijnen.....	37
d. Als solliciteur-militair in betrekking tot aannemers van de magazijnen van fourage.....	38
e. Als solliciteur-militair in betrekking tot andere solliciteurs-militair.....	41
f. Als solliciteur-militair in betrekking tot aannemers van 's lands werken... ..	41
2.4 Gemachtigde der Generaliteits Rekenkamer.....	42
2.5 Lid van het College van de Sociëteit van Den Haag.....	42
2.6 Regent van het Leprooshuis te Den Haag.....	43
D. Adriaan Leonard van Heteren (1724-1800).....	45
E. Stukken waarvan het verband met het archief niet duidelijk is.....	46
Bijlagen.....	47

Resolutie van gecomiteerde Raden der Staten van Holland en West-Friesland d.d. 13 maart 1676, inv.nr. 3026.....	47
Concordans.....	48

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

Naam archiefblok:

Familiearchief Van Heteren

Archiefbloknummer:

35023

Omvang:

166 inventarisnummer(s); 3,00 meter

Taal van het archiefmateriaal:

Het merendeel der stukken is in het Nederlands. Een enkel stuk is gesteld in het Frans.

Soort archiefmateriaal:

Normale geschreven en gedrukte teksten. De Nederlandstalige stukken van vóór ca. 1700 zijn geschreven in het gotische cursiefschrift, met name in de oud-Hollandse klerkencursief.

Archiefdienst:

Nationaal Archief

Locatie:

Den Haag

Archiefvormers:

Van Heteren

Heteren, Hendrik I van (1614-1687)

Heteren, Hendrik II van (1647-1722)

Heteren, Hendrik III van (1672-1749)

Heteren, Adriaan Leonard van (1724-1800)

Samenvatting van de inhoud van het archief:

Het archief bevat bescheiden van vier generaties Van Heteren, waarvan echter het grootste deel bestaat uit de bescheiden van Hendrik van Heteren III (1672-1749) als bankier en zaakwaarnemer en als solliciteur-militair in betrekking tot militairen en tot semi-militairen als commiezen van 's lands magazijnen, aannemers van 's lands werken en aannemers van de magazijnen van fourage. Het archief bestaat hoofdzakelijk uit liquidaties (opgemaakt ter vereffening van schulden en vorderingen), rekeningen en correspondentie.

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN

Volledig openbaar.

BEPERKINGEN AAN HET GEBRUIK

Reproductie van originele bescheiden uit dit archief is, behoudens de algemene regels die gelden voor het kopiëren van stukken, niet aan beperkingen onderhevig. Er zijn geen beperkingen krachtens het auteursrecht.

MATERIËLE BEPERKINGEN

Het archief kent geen beperkingen voor het raadplegen van stukken als gevolg van slechte materiële staat.

AANVRAAGINSTRUCTIE

Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. [Creëer een account of log in.](#)
2. Selecteer in de archiefinventaris een archiefstuk.
3. Klik op 'Reserveer' en kies een tijdstip van inzage.

CITEERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Nationaal Archief, Den Haag, Familiearchief Van Heteren, nummer toegang 3.20.24, inventarisnummer ...

VERKORT:

NL-HaNA, Heteren, van, 3.20.24, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN DE ARCHIEFVORMER

A. LEGERORGANISATIE IN DE 17E EN 18E EEUW

Om te komen tot een juist inzicht omtrent het functioneren van solliciteurs-militair binnen het kader van de krijgsmacht gedurende de 17e en 18e eeuw is het van belang te weten hoe in grote lijnen de organisatie van het leger was geregeld.

Van een bewust organiseren en structureren van het leger in de Republiek is pas sprake gedurende de laatste 25 jaar van de 16e eeuw ¹. Onder invloed van de bepalingen, overeengekomen in de Unie van Utrecht betreffende het elkaar terzijde staan der verschillende gewesten in de strijd tegen Spanje en gestimuleerd door prins Maurits en zijn neef Willem Lodewijk, werd in 1590 de "Artikelbrief" betreffende de discipline in het Staatse leger afgekondigd; in 1599 volgde een soortgelijke ordonnantie, die betrekking had op de organisatie en bewapening van dit leger. Tot dat moment was er nog nauwelijks sprake van enige militair-organisatorische systematiek, doordat een bestuurlijke centralisatie ontbrak, er een slecht ontwikkeld geldverkeer was en men geen goed onderlegd ambtenarenkorps kende.

Het oppergezag over het leger berustte bij de Staten-Generaal; deze instantie had evenwel vele taken gedelegeerd aan de Raad van State, die diens gevolg belast was met o.a. het toezicht op de militaire discipline, de financiering, rechtspraak, monsterring, d.w.z. controle op aanwezigheid van juiste aantallen manschappen en toezicht op vestingwerken. De Raad van State maakte de jaarlijkse begroting, de Staat van Oorlog op, vergezeld van een toelichting, de Generale Petitie en bepaalde het aandeel, de "quote", dat elk gewest voor zijn rekening zou nemen ². Ter illustratie: Holland droeg van de totale kosten 58%, Overijssel 3 ½% en het niet in de Staten-Generaal vertegenwoordigde Drenthe 1%. De gewesten trokken van hun bijdragen de te maken kosten voor de troepen, waarvan zij de betaalsheren waren, af. Deze troepen die "ter repartitie" van de gewesten stonden, werden dus rechtstreeks door de gewesten betaald. Er waren drie soorten troepen, nl. de gerepartieerde militia (kwam het meeste voor; betaling door de gewesten), de ongerepartieerde militia, ressorterend onder de Staten-Generaal en stedelijke troepen, zoals schutterijen.

-
- 1 Voor het ontstaan van het Staatse leger: Bas, F. de, Raa, F.J.G. ten en Wijn, J.W., Het Staatse leger, 8 dln., Breda, 1911, dl. I, hoofdstuk I (hierna genoemd: Bas, Raa, Wijn, Het Staatse leger). - Wijn, J.W., Het krijgswezen in den tijd van Prins Maurits, dissertatie, Utrecht, 1934.
 - 2 Deursen, A.Th. van. Staat van oorlog en generale petitie in de jonge Republiek, in: B.M.G.N. 1976, p 44-45. - Fockema Andreae, S.J., De Nederlandse Staat onder de Republiek, Amsterdam, 1961, p 21. - Slingelandt, Simon van. Staatkundige Geschriften, 4 dln, Amsterdam, 1785, dl. IV, p 21 e.v. (hierna genoemd: Slingelandt, Staatkundige Geschriften).

Behalve de Staten-Generaal, de Raad van State en de gewestelijke staten had ook de kapitein-generaal der Unie als opperbevelhebber een belangrijke stem in het militaire kapittel³. Globaal bekeken kan gezegd worden dat de stadhouder als kapitein-generaal grote invloed op de benoemingen der officieren van de rang van kapitein tot en met de rang van generaal had. Na 1588 kwamen de benoemingen van officieren officieel af van de Raad van State, nadat advies was ingewonnen bij de stadhouder en bij de betalende gewesten. In tijden dat er in een gewest geen stadhouder was, hadden de regenten-bestuurders uiteraard meer invloed op de benoemingen. Voor benoemingen in buitenlandse regimenten werd geen voordracht opgemaakt; hierin kon de stadhouder naar eigen inzicht en goeddunken handelen. Benoemingen van officieren beneden de rang van kapitein werden gedaan door de Staten of hun Gecommitteerde Raden. Soms kon men ook militaire ambten kopen, zodat zelfs minderjarigen kapitein werden.

Tot omstreeks het midden der 16e eeuw was het gewoonte om een huurleger na het eind van een veldtocht of voor de aanvang van de winter af te danken. Men moest, wilde men oorlogvoeren, wel gebruik maken van een huurleger, omdat er geen dienstplicht, overigens wel overeengekomen in de Unie van Utrecht, maar onmogelijk in te voeren door de primitieve bestuursorganisatie, was. Voordat een tijdelijk gehuurd leger echter zover was dat het aan een strijd kon deelnemen, was de betaalsheer reeds handen vol geld kwijt aan loop- en aanritsgeld, voorschotten op de soldij, enz. Het nadeel van dit wervingssysteem, gecombineerd met financiële problemen bij het afdanken van troepen die vaak nog veel geld van hun betaalsheren tegoed hadden, bevorderde het ontstaan van het zgn. "staande leger", d.w.z. een in permanente dienst gehouden vrijwilligersleger; althans: een vaste kern werd permanent in dienst gehouden. Dit gebeurde tot die tijd alleen met troepen, gelegerd in garnizoenssteden met zowel een offensieve als defensieve taak. Behalve het financiële voordeel dat pleitte voor het niet-afdanken van troepen, was het voordeel van een staand leger ook de preventieve werking die er ten aanzien van andere staten van uitging. Het aangewezen zijn op huurlegers (vooral buitenlandse) weet Johan van Oldenbarnevelt aan onze landsaard. In een memorie zegt hij⁴: "Waertoe dient geconsidereert, dat wy van nature sachtmoedich en vreetsaem syn, totten oorloge niet geneicht, sulcx dat wy oock gedurende den noot van den oorloge onse kinderen en vrunden al uytten oorloge gehouden en daer afgeraden hebben, soo veel ons mogelyck is geweest; daerom wy ter defentie vreemde soldaten uyt andere Coninckrycken en Landen moesten doen komen, 't welck soo haest nyet kan geschieden als sulcke noot soude vereisschen". Doorslaggevend voor de gewone soldaat bij het kiezen van een leger, dat hij wou dienen, was niet een gevoel van vaderlandse plicht en trouw, maar de hoogte van de hem geboden soldij.

3 Kann, H.J., *De Militie en het militair bestuur gedurende het tijdvak der Unie van Utrecht, 1579-1795*, Leiden, 1874, p 18 (hierna genoemd: Kann, *De Militie en het militair bestuur*).

4 Van Deventer, M.L., *Gedenkstukken van Johan van Oldenbarnevelt en zijn tijd*, 3 dln., 's-Gravenhage, 1860, dl. III, p 141.

HOE GING NU HET WERVEN VAN TROEPEN IN ZIJN WERK?

Er bestonden twee mogelijkheden om troepen in dienst te nemen, nl. door het sluiten van "capitulaties", d.w.z. verdragen, contracten met een soeverein, of door middel van troepenwerving. Bij het sluiten van capitulaties werd een verdrag met een vreemde vorst gesloten tot het compleet leveren van een of meer regimenten of korpsen, hetzij geheel gewapend, hetzij alleen gekleed. Bij troepenwerving ging het in grote lijnen als volgt toe: alles wat kon worden uitbesteed door de betaalsheer, zoals de eigenlijke werving, verpleging en uitrusting, werd ook uitbesteed. Deze waardering voor het particulier initiatief bracht een betaalsheer (een vorst, een gewest) ertoe zich ter verkrijging van troepen in verbinding te stellen met een vermogend iemand met wie hij een overeenkomst aanging voor de levering van een regiment troepen tegen een bepaalde prijs en binnen een vastgestelde termijn. Degene die de opdracht tot troepenlevering had ontvangen, kreeg de titel van kolonel of overste; het samen te stellen legeronderdeel ontving de benaming regiment of kolonelschap dat bestond uit + drie compagnieën. Enkele regimenten of kolonelschappen tezamen vormden op hun beurt een brigade. De nieuw aangestelde kolonel trok vervolgens enkele militairen aan, die benoemd werden tot kapitein, met de opdracht een compagnie soldaten samen te stellen. Het ware ronselwerk liet de kapitein weer over aan ondergeschikten, zoals sergeanten. Niet overal mocht men onbepaald werven. Zo was het in Pruisen verboden voor andere dan de Pruisische betaalsheren te werven⁵ en moest men in de buurt van garnizoenssteden vaak zijn wervingsactiviteiten beperken om de aldaar gelegeerde soldaten niet in de verleiding te brengen naar een betere betaalsheer over te lopen⁶. Ook kon men grote hinder ondervinden van door de vijand ontplooidde activiteiten, die er uiteraard alle belang bij had dat een werving een groot fiasco werd. De soldaat die geronseld was, ontving looppeld indien hij infanterist was, of aanritsgeld (voor de cavalierist). Dit geld diende als reisgeld naar de monsterplaats en bevatte een voorschot op de soldij. Van de kapitein kocht de soldaat verschillende goederen, als kleren (bv. "carsayen" rok, kamizool, broek), schoenen, wapens, eventueel een paard, en de prijs voor dit alles werd in korting op de soldij gebracht. Wat er dan nog van de soldij overschoot was bestemd voor het onderhoud van vrouw en kinderen, indien hij die had. Nadat de troep soldaten op de monsterplaats door een monstercommissaris in opdracht van de betaalsheer was gecontroleerd en in orde bevonden, de krijgsartikelen waren voorgelezen en de vaandels waren opgericht en de soldaten een veelvoudige eed hadden afgelegd, was het regiment gereed om naar het oorlogstoneel af te marcheren. Om bevriende landen geen overlast te bezorgen, bevond de monsterplaats zich vaak op neutraal gebied. In het kielzog van een voorttrekkend regiment bevond zich een groot gevolg aan echtgenotes, kinderen, kooplui, prostituées, leveranciers van levensmiddelen, enz. In een enkel geval kon een soldaat zijn doorgaans toch wel zeer karig soldij aanvullen met oorlogsbuit.

5 Kann, De Militie en het militair bestuur, p 14.

6 Schulten, C.M. en J.W.M., Het Leger in de 17e eeuw, Bussum, Fibula-van Dishoeck, 1969, p 24 (hierna genoemd: Schulten, Het Leger in de 17e eeuw).

Behalve Nederlanders waren het in de Republiek Fransen, Engelsen, Schotten, Duitsers, Zweden en met name Zwitsers die de wapenrok aantrokken. Hun gedrag werd niet overal gewaardeerd, getuige de volgende constatering: "waer hoordt men meer vloecken, zweeren, vreten, suypen, hoereren, speelen, kijven, twisten, godtslasteringe, vrouwenschendinghe, onrechtveerdigheyt, als in den huydigen oorlogen" ⁷. Er was geen sprake van vereenzelviging, van solidariteit van een commandant met zijn troepen. De combinatie kapitein-koopman was er debet aan dat een kapitein zich niet of nauwelijks bekommerde om het welzijn van zijn ondergeschikten, immers: *the more casualties there were, the more vacant pay could be pocketed before next muster-day* ⁸. Indien de betaalsheer uit overmacht of vanwege onwilligheid de betalingen aan troepen stopzette, was de mogelijkheid reëel aanwezig dat er muiterij uitbrak of dat de soldaten naar de vijand overliepen. In sommige gevallen was de kolonel, die immers vermogend moest wezen, in staat voorschotten te geven, zodat de ergste druk van de ketel verdween. De kolonel had zelf ook veel baat bij rust; doorgaans bezat hij een compagnie ("compagnie colonelle") waarvan hijzelf de kapitein was of die, in zijn naam door een plaatsvervanger, met de rang van kapitein-luitenant, werd aangevoerd. Lukte het niet om de troepen geld te verschaffen, dan was er nog een mogelijkheid om het falen van de betaalsheer op te vangen. Men kon zich dan wenden tot een tussenpersoon, de zogeheten solliciteur-militair.

B. SOLLICITEURS-MILITAIR

De ontwikkeling van het solliciteurs-militairstschap is begonnen rond het jaar 1600. Het was een antwoord op de problemen die ontstonden zodra de betaalsheer zijn financiële verplichtingen aan de te zijner repartitie staande troepen niet nakwam. Een solliciteur-militair fungeerde in zo'n geval als tussenpersoon tussen de betaalsheer en de compagniescommandanten. Hij handelde geheel als particulier en schoot aan de commandanten tegen een zekere intrestvergoeding het geld voor dat ze eigenlijk van het gewest, de betaalsheer, hadden moeten ontvangenn. Aan de hand van de Staat van Oorlog sloeg de Raad van State, voorzover het de ongerepartieerde militie betrof, soldij-ordonnanties, ondertekend door o.a. de thesaurier-generaal, drie raden, de secretaris van de Raad van State en door een functionaris van de Generaliteits Rekenkamer ⁹. De gewestelijke soldij-ordonnanties, opgesteld aan de hand van de Staten van Oorlog, waarin vermeld stond hoeveel geld elke commandant voor hemzelf en zijn manschappen kreeg, kwamen in eerste instantie via de commandant bij de ontvanger en het betalingskantoor terecht. Aangezien evenwel het consenteren door de provincies, d.w.z. het akkoordgaan met de te betalen bijdragen, de zgn. "quote" en het daadwerkelijk ter beschikking stellen van deze bijdragen, nog al eens op zich liet wachten, kwam het betalingskantoor zonder geld te zitten waardoor ordonnanties niet verzilverd konden worden. Vaak waren de gewesten zo nalatig in het nakomen

7 Wallhausen, J.J. von, *Krychs-konst te voet*, Arnhem, 1617, p 5 (geciteerd in: Schulten, *Het Leger in de 17e eeuw*, p 29-30).

8 Walton, Clifford, *History of the British Standing Army*, p 73 (geciteerd in: Slothouwer, G.M., *Legertoestanden in de 18e eeuw*, overdruk uit: *De Tijdspiegel*, 1898, p 19).

9 Archief Van Heteren, inv.nr. 8.

van hun verplichtingen ten aanzien van het leger door het niet of nauwelijks geld ter beschikking stellen voor de betaling aan de commandanten van de soldij. Het gevolg was dat mensen zo werden gedupeerd, dat ze door deze gang van zaken totaal aan de grond kwamen te zitten met bijvoorbeeld, wanneer de betaling van fortificatiegelden achterwege blijft als triest resultaat dat "geruyneert sijn ghewerden alle werckbaesen ende alle die geene, die de werckbaesen soo penningen als materialen hebben gecrediteerd, synde eenige uyt disperatie naer den vyant geloopen, andere kranoksinnigh geworden, oock eenige door swarigheyt gestorven, welcker weduwen en kinderen tot de bedelsack gebracht sijn" ¹⁰ .

Reeds eerder is gesproken over de grote risico's die konden ontstaan als het leger niet werd betaald, waarbij gemor en gebrek aan gehoorzaamheid nog maar de onschuldigste gevolgen waren. De Raad van State was dus theoretisch verantwoordelijk voor een geregelde uitbetaling, maar door het ontbreken van uniformiteit in 's lands financiën op centraal niveau besteedde zij, zoals gezegd, de concrete uitbetaling uit aan de gewesten. Dat het geregelde karakter der betalingen door de gewesten nog weleens van gewest tot gewest verschilde, lag voor de hand. Zo verzocht generaal Fagel om ter repartitie van Holland te mogen komen om zo van een betere en regelmatigere betaling verzekerd te zijn ¹¹ .

Voorzover is nagegaan komt de benaming "solliciteurs" voor het eerst voor in een resolutie van de Staten van Holland en West-Friesland van 6 oktober 1604 ¹² , hoewel niet zeker is of hier ook inderdaad een solliciteur-militair mee wordt bedoeld. In 1608 werd deze benaming nog eens gebruikt, terwijl op 1 juni 1611 melding werd gemaakt van de aanstelling tot solliciteur-militair van Jean Buijs, wiens voorganger in dit ambt tevens ter sprake kwam ¹³ . In de archieven der Staten-Generaal wordt voor het eerst over solliciteurs-militair gesproken in een resolutie van 7 december 1610 ¹⁴ . Hier ging het om "solliciteurs van verscheyden comp. op Vriesland gerepartieerd". Een eerste belangrijke regeling van het ambt vond plaats in een resolutie van 1 november 1622 van de Gecommitteerde Raden van Holland en West-Friesland, waarbij besloten werd dat de solliciteurs-militair de wapens van een compagnie in onderpand kregen na het overlijden van een kapitein, dit ter "verseeckeringe van de Solliciteurs" ¹⁵ . In deze resolutie werd tevens bepaald dat de kapiteins solliciteurs-militair niet mochten verlaten zonder toestemming der Staten. Het belang van een geregelde betaling komt ook tot uitdrukking in een uit 1651 daterend geschrift van Boxhorn, waarin hij het volgende over de solliciteurs-militair zegt ¹⁶: "Is oock waerdich aen te mercken de manier die in het

10 Bas, Raa, Wijn, Het Staatsche leger, dl. IV, p 130.

11 Slothouwer, G.M., Legertoestanden in de 18e eeuw, overdruk uit: De Tijdspiegel, 1898, p 15.

12 Archief van de Staten van Holland en West-Friesland, 6 oktober 1604, inv.nr. 369.

13 Archief van de Staten van Holland en West-Friesland, 1 juni 1611, inv.nr. 376.

14 Archief van de Staten-Generaal, 7 december 1610, inv.nr. 35.

15 Archief van de Gecommitteerde Raden der Staten van Holland en West-Friesland, 1 november 1622, inv.nr. 3000 (hierna genoemd: Gecommitteerde Raden).

16 Boxhorn, M.Z., Verbetert en Vermeerdert Politijck Hantboecxken, Gouda, 1651, 6e druk, p 63 e.v.

Vereenichde Nederlandt aenghenomen is, waer door sy, alhoewel oock het gemeene Cantoor, bij nae uytgeput is, ofte beroyt wordt, nochtans alle weeck ende maent meest aen alle de Soldaten hare soldyen betalen, namelijk, dat daer zijn ghestelt ende geordineert eenige Luyden, die van het Krychs-gelt in te vorderen ende op ordinantien van de Staten te verkrijghen, ghemeenlijck Solliciteurs plachten ghenoeemt te werden: yder Compagnie neemt voor haer soodaenich eenen uyt, die oock ernstelyck aenhoudt, dat de schuldighe Soldye van de Staten mocht verkreghen werden: ende indien het niet konde, by manquement, aen het Cantoor, soo daedelijck geobtineert werden, versorcht ende verschafft hij, ofte door syn eygen middelen ofte door ghelt van anderen op renten ghenomen, dat alle weeck ofte maent de Soldye gheduerichlijck betaelt werde; om dit te doen, worden die Solliciteurs door hoope ende om groote ende seeckere winst, gedreven: want bij exempel, voor honderdt verschooten ende uytgheleyde guldens, trecken de Solliciteurs voor interest somtijdts twaelf guldens, somtijdts, een grooter ofte kleynder somme van die somma, dewelcke de Oversten van de Troepen ofte benden van de Staten moeten hebben, ende het wort eyndelijck seecker betaelt: rijcke luyden dan vertrouwen de Solliciteurs haer gelt, eysschende maer ordinare interesten ofte renten, ende syn verseeckert dat het eyndelyck sal geschieden, dat sy, van de Staten de soldye betaelt zynde, de hooftsom met die groote Renten sullen weder krijghen. Maer ghelijck door die saeck gheschiet, dat de soldaet sijn soldye niet ontbeert, alsoo ghebeurt het door die selfde reden, dat de Oversten van de benden ende Troepen onder hare vaendelen soo veel Soldaeten niet en hebben ofte onderhouden als sy wel mosten hebben. Want 't geene sy voor renten aen de Solliciteurs moeten betalen, oordelen sy dat het selve door Moortepayen ofte Soldaeten ten quaeder trouwen op de Monsterrolle ghestelt, wederom behoort ghevonden te worden. Behalven de ordinaere Soldye gheniet oock een soldaet in de Frontier-steden een vry logijs; want dat zijn de Borgers, ofte de andere Inwoonders, naer ordre van de Magistraet van de Stadt, ghehouden open te doen: Ende worden daer voor elcke Soldaet uyt het Kantoor der Vereenichden alle weeck betaelt ses stuyvers. Dit gelt wordt ghemeenlijck Servijs-gelt ghenoeemt".

In de tweede helft der 17e eeuw nam de reglementering van het ambt toe. Bij een resolutie van 17 maart 1673¹⁷ werd bepaald dat er 10 solliciteurs-militair mochten wezen; 8 voor het Zuider-, en 2 voor het Noorderkwartier, die de titel kregen van "Directeur tot de betaling der Militie"; een jaar later evenwel verviel deze bepaling reeds (22 januari 1674). In dit stadium verenigden zich soms ook solliciteurs-militair om gezamenlijk betaling van voorgeschoten gelden aan de Staten-Generaal te vragen, zoals dit in 1673 te Den Haag gebeurde¹⁸. In 1641 overigens was Zeeland al voor 448.600 ponden aan solliciteurs-militair verschuldigd¹⁹. De commandanten waren intrest verschuldigd aan de solliciteurs-militair over de aan hen voorgeschoten gelden. De intrestbedragen werden door de solliciteurs-militair evenwel zo opgeschroefd, dat de Gecommitteerde Raden van Holland en West-Friesland paal en perk aan het doen en laten der solliciteurs-militair gingen stellen en, ter voorkoming van

17 Archief van de Staten van Holland en West-Friesland, 17 maart 1673, inv.nr. 503.

18 Archief van de Staten-Generaal, lias-reksten 1673, inv.nr. 7493.

19 Bas, Raa, Wijn, Het Staatsche leger, dl. IV, p 121.

"excessen ende exorbitantien", bepalingen gaven omtrent de maximumhoogte van de intrest. Bij deze zeer belangrijke resolutie van 13 maart 1676²⁰ werden nog meer zaken bepaald. Er waren namelijk nogal wat lieden die in het vrije beroep van solliciteur-militair een buitenkans zagen zich op een comfortabele manier te verrijken, niet altijd gehinderd door al teveel financiële kennis en het bezit van een voldoende liquiditeit. Om deze mensen nu zoveel mogelijk te weren, werd bij bovengenoemde resolutie bepaald dat de rente maximaal 16 stuivers van 100 gulden per heeremaand (meestal 42 dagen) mocht bedragen, dat de solliciteur-militair in staat moest zijn een voorschot aan de kapiteins van hoogstens 6 maanden te geven en dat hij een waarborgsom van 5000 gulden moest storten. Daarop volgde een lijst van 33(!) toegelaten solliciteurs-militair, uit wie de kapiteins in het gewest Holland een keuze moesten maken. Degenen die een commissie tot solliciteur-militair hadden gekregen, waren voorts verplicht een zuiveringseed aan het gewest Holland af te leggen. Zo was, althans in Holland, de bemiddeling van solliciteurs-militair voor de commandanten een verplichting geworden bij de uitbetaling der soldij.

HOE VERLIEP NU DE GEHELE PROCEDURE VAN HET SLAAN DER ORDONNANTIES TOT EN MET DE UITBETALING DER SOLDIJ AAN DE MANSCHAPPEN?

De eerste fase van de procedure had betrekking op de handelingen tussen de compagniescommandanten en de solliciteur-militair. De soldijordonnanties, opgesteld en geslagen door het gewest met behulp van de gegevens van de Staat van Oorlog en de monsterrollen, waren in feite betalingsmandaten voor de gewestelijke ontvangers, die naar de begunstigten, de kapiteins en ritmeesters, werden gezonden. Op zo'n soldij-ordonnantie werd ondermeer het te betalen bedrag vermeld, evenals de periode waarover de betaling liep en de vervaldatum en naam van de commandant. Niet een geheel korps of legereenheid ontving dus een soldij-ordonnantie maar een commandant van een compagnie. Ook de manschappen kregen hierdoor hun soldij niet rechtstreeks uitbetaald. Op de monsterrol kwam o.a. de solliciteur-militair voor, die voor zijn werkzaamheden een vast tractement kreeg²¹. Nu kon de compagniescommandant met de door hem ontvangen ordonnantie naar het gewestelijk betalingskantoor gaan met de bedoeling de ordonnantie te verzilveren, maar dit wilde, zoals eerder bleek, nog weleens op een teleurstelling uitlopen. In dat geval wendde hij zich met zijn soldij-ordonnantie tot een tussenpersoon, de solliciteur-militair, met wie hij een "contract van sollicitatie" had en aan wie hij de ordonnantie overhandigde. De compagniescommandant ontving van de solliciteur-militair het bedrag, vermeld op de ordonnantie, waarmee de manschappen konden worden betaald en waarbij zich tevens het tractement van de compagniescommandant bevond. De solliciteur-militair op zijn beurt (en hiermee trad de tweede fase van de procedure in, die onafhankelijk van de eerste functioneerde) trachtte de ordonnanties bij het betalingskantoor verzilverd te krijgen. Zolang een

20 Zie bijlage I, p 32.

21 Hardenberg, H., Overzicht der voornaamste bepalingen betreffende de sterkte, zamenstelling, betaling, verzorging en verpleging van het Nederlandsche Leger, 2 dln., 's-Gravenhage, 1858 dl. I, p 82 (hierna genoemd: Hardenberg, Overzicht).

ordonnantie niet verzilverd was, mocht de sollicitateur-militair intrest over de voorgeschoten bedragen vragen, die evenwel niet door het in gebreke blijvende geweest maar door de compagniescommandant betaald moest worden. Zo werd de intrest in korting gebracht bij de uitbetaling der soldij aan de compagniescommandant, evenals geld dat werd ingehouden voor door de sollicitateur-militair betaalde zegel- en legesgelden en andere gemaakte kosten. Behalve rechtstreeks inhouden van intrest en kosten op de meestal per wissel verstrekte soldij kon de sollicitateur-militair dit ook boeken aan de debetzijde van de door hem voor de compagniescommandant bijgehouden rekening-courant. De sollicitateur-militair was dus de crediteur van de compagniescommandant (omgekeerd: de compagniescommandant was de debiteur van de sollicitateur-militair) en daarom werden aan de compagniescommandant voorgeschoten gelden debet geboekt, en verzilveringen van ordonnanties door het betalingskantoor credit. Een compagniescommandant die een compagnie van een voorganger overnam, nam tevens alle baten en schulden over. Voor uitbetalingen ontving de sollicitateur-militair kwitanties van de compagniescommandant.

Tijdens de derde en laatste fase overhandigde de compagniescommandant de manschappen hun soldij, waarop echter vaak zeer veel ingehouden werd vanwege de leveranciersfunctie van de compagniescommandant. Zo moest een infanterist in de 18e eeuw voor kleding e.d. 6 stuivers per week, en een ruiter 2 gulden per heeremaand laten staan ²² .

Ook al leek het onbillijk dat de compagniescommandanten de intrest moesten betalen door de nalatigheid der gewesten en ook al protesteerden ze fel tegen al te hoge intrestpercentages, toch was het hebben van een compagnie vaak een winstgevende zaak. Vele commandanten wisten zich te verrijken doordat de soldaat afhankelijk van hem was en, hoewel zeker niet elke commandant dat gedaan zal hebben, door het uithalen van handigheidjes om hun portemonnee te spekken. Bekende misbruiken waren de mortepayen d.w.z. het incasseren van "pensioenen" van reeds overleden manschappen, verder het opvoeren van verdwenen, overleden of in het geheel niet bestaande manschappen op de monsterrol en het manipuleren met zgn. passevolanten, zodra een troep gemonsterd werd ter controle van de monsterlijsten waarnaar de compagniescommandanten de soldij uitbetaald kregen. De commandant wiens troepen werden gemonsterd, leidde dan de monstercommissaris om de tuin door schijnsoldaten, passevolanten genaamd, op te stellen, waarvoor hij menig man of vrouw tegen een kleine vergoeding kon krijgen.

De sollicitateurs-militair werkten met eigen geld of met geld, geleend van particulieren voor wie zij dan als bankier en zaakwaarnemer optraden, zoals Hendrik van Heteren III. De geschillen tussen sollicitateurs-militair en compagniescommandanten omtrent de te betalen intrest en andere kosten zijn legio geweest. Zo is er een boekje, geheten "Instructien dienende tot het examineeren der rekeningen van de sollicitateurs-militair soo van d'infanterie als cavallerie en wat daertoe werd gerequireert" uit 1738, dat

22 Hardenberg, Overzicht, dl. I, p 85.

compagniescommandanten uitvoerig inlichtte betreffende de mogelijkheden de vaak niet al te doorzichtige rekeningen en liquidaties der solliciteurs-militair te controleren ²³ .

In de 18e eeuw werden steeds meer maatregelen genomen ter regulering van de relatie tussen solliciteur-militair en compagniescommandant. Bij resolutie van 17 februari 1711 werd bepaald "dat geene Collonels, Ritmeesters of Capiteynen haare Solliciteur sonder wettige redenen sullen mogen verlaaten" en dat de commandanten drie weken voor de nieuwe heeremaand moesten opgeven hoeveel geld ze nodig hadden ²⁴ .

Tevens werd bepaald dat de solliciteurs-militair aan het begin van elke heeremaand de bedragen der soldij-ordonnanties aan de commandanten moesten uitbetalen; onderofficieren en manschappen kregen dan elke maandag een geldbedrag als voorschot op hun soldij, de zgn. "lening". Aan vast inkomen verdiende de solliciteur-militair in de 18e eeuw £ 24.- tot £ 28.- per heeremaand ²⁵ . De vele geschillen betreffende de rekeningen en het recolleren ervan (recollement: controle) losten de Gecommitteerde Raden van Holland en West-Friesland op door het instellen van een controlecommissie. In de eerste commissie had o.a. de solliciteur-militair Johan van der Spijk zitting ²⁶ , met wie (waarschijnlijk) Hendrik van Heteren III in een proces verwickeld is geweest.

Verder werden er bepalingen afgekondigd ter bevordering van correct handelen door de solliciteurs-militair, die een "solemneelen eed" moesten afleggen ²⁷ , het aantal solliciteurs-militair in Holland werd, maar niet voor lang tot 28 beperkt en per regiment mochten niet meer dan 3 solliciteurs-militair werkzaam zijn, waaruit de commandanten hun keus moesten maken ²⁸ . De intrest werd bepaald op 12 stuivers van het honderd in het jaar ²⁹ . De staatsmacht was nog ontoereikend om het stelsel van de solliciteurs-militair te vervangen, hetgeen in dezelfde mate gold voor de particuliere ondernemersactiviteiten van de compagniescommandant. De belangenbehartigingen door de compagniescommandanten en de solliciteurs-militair, gecombineerd met een voortdurend geldgebrek van de overheid, maakte dat het systeem zich tot 1795 kon handhaven. In dat jaar kwam er een eind aan het voordelig financieren door de overheid van haar legers, aan het onafhankelijk optreden der compagniescommandanten, die aan niemand

23 Uitvoerig besproken door: Zwitzer, H.L., in: Mededelingen sectie krijgsgeschiedenis, 1978, dl. 1, 1e aflevering, p 75 e.v. (hierna genoemd: Mededelingen sectie krijgsgeschiedenis).

24 Resolutie Gecommitteerde Raden 17 februari 1711, in: Recueil van verscheyde Placaaten, Ordonnantien, Resolutien, Instructien, Ordres en Lysten, etc. betreffende de Saaken van den Oorlogh, soo te water, soo te lande, 8 dln., 's-Gravenhage, dl. II, nr. 20 (hierna genoemd: Recueil).

25 Hardenberg, Overzicht, dl. I, p 14.

26 Resolutie Gecommitteerde Raden, 24 april 1723, in Recueil, dl. II, nr. 68. - Archief Van Heteren, inv.nr. 139.

27 Resolutie Gecommitteerde Raden, 6 juli 1726, in Recueil, dl. II, nr. 89.

28 Resolutie Gecommitteerde Raden, 16 september 1737, in Recueil, dl. III, nr. 63.

29 Resolutie Gecommitteerde Raden, 26 januari 1748, in Recueil, dl. IV, nr. 130. Regelmatig werd dit percentage gewijzigd (zie bijvoorbeeld Recueil IV, nr. 227, d.d. 8 december 1749).

rekenplichtig waren en aan het ambt van solliciteur-militair ³⁰. In 1795 werd het "Plan tot reorganisatie van de Armee" ingediend, dat inhield dat van nu af aan de troepen uit de Generaliteits- of centrale kas werden betaald. De compagnieën ressorteerden nu rechtstreeks onder de Republiek. De overheid nam de uitbetalingstaken op zich door middel van het "Generaal bureau van uitbetaling", waarin een agent of superintendent met drie solliciteurs zitting hadden; deze hadden alleen maar de naam met hun voorgangers gemeen. Via een kwartiermeester kregen de korpsen nu rechtstreeks hun geld. Aan een unieke wijze van financieren van een geheel leger gedurende twee eeuwen was voorgoed een einde gekomen.

C. FAMILIE VAN HETEREN

Het geslacht Van Heteren stamde hoogstwaarschijnlijk uit de Over-Betuwe, waar reeds in het jaar 1456 een Ott(o) van Heteren in het kerspel Heteren woonachtig was, terwijl in 1519 een Otto van Heteren optrad als gerechtsman bij het bezegelen van een akte ³¹. In hoeverre deze Van Heterens voorouders zijn van de Van Heterens die in het archief voorkomen, is evenwel niet exact te zeggen. In 1578 werd een andere Otto van Heteren de eerste calvinistische predikant van Harderwijk, na in 1566 uit deze stad wegens ketterijen verbannen te zijn geweest. In 1591 werd hij in de Grote Kerk van Harderwijk begraven. Deze Otto had twee zonen, nl. Otto, die ook predikant in Harderwijk is geweest, en Willem. Willem van Heteren is in Zutphen gehuwd met Hendrickje Sprencckels en overleed in 1619. Ook hij had twee zonen, nl. Hendrik (geboren 21 augustus 1614) ³² en Otto (geboren 22 maart 1616).

Hendrik I (I ter onderscheiding van zoon en kleinzoon) heeft ondermeer in Frankrijk vertoefd, waar hij Franse kramer was, d.w.z. koopman in zijden en andere stoffen. Op 18 mei 1642 ging Hendrik in ondertrouw met Anne d'Assigny of Anna Dassignies, "Jongedochter van Amsterdam". In datzelfde jaar werd Hendrik van Heteren poorter van Den Haag, alwaar hij zich vestigde in de Papestraat. In Den Haag bezat hij in de loop der tijd verscheidene huizen, o.a. in de Hooghstraat, "daer het Duyfken uithangt", het huis "De Gouden Pot" op de hoek Hooghstraat-Plaats en het huis "De Stad Gorcum". Hendrik van Heteren I was kamerbewaarder, d.w.z. deurwaarder en "archieffambtenaar" bij de Staten-Generaal. In 1687 overleed hij.

Behalve een dochter had Hendrik I ook een zoon, eveneens Hendrik geheten (Hendrik van Heteren II, geboren 1647). Ook deze was kamerbewaarder, evenwel niet bij de Staten-Generaal maar bij de Generaliteits Rekenkamer, in de rang van commies. In 1670 huwde hij met Catharina Vermeulen, terwijl hij in 1675 lid van de vroedschap werd. In deze functie werd hij in 1697 opgevolgd door zijn zoon Hendrik van Heteren III. Van 1675 tot 1697 was Hendrik II schepen van Den Haag. Zijn wapen bestond uit een gouden vlak met een

30 Mededelingen sectie krijgsgeschiedenis, p 82.

31 Gegevens ontleend aan: Breesnee, mej. mr. G.H.C., De Haagse kunstverzamelaars Adriaan Leonard van Heteren en Willem Lormier en hun voorgeslacht, in jaarboek: Die Haghe, 1948-1949, p 118 e.v.

32 Archief Van Heteren, inv.nr. 1.

blauwe dwarsbalk. In 1722 is Hendrik van Heteren II overleden. Ook hij had wederom twee zonen, nl. Leonard, deze werd o.a. burgemeester van Harderwijk, hij overleed in 1720 en Hendrik (Hendrik van Heteren III), geboren in 1672. Laatstgenoemde werd op 25-jarige leeftijd d.m.v. coöptatie, d.w.z. uit en door de aanzienlijkste regenten gekozen tot "Raad en Vroedschap" van Den Haag, welke functie hij tot zijn dood in 1749 bekleedde. Op 15 maart 1718 huwde Hendrik in de Haagse Kloosterkerk met Margaretha Lormier (geboren 23 april 1684; overleden 16 juni 1738), dochter van Claude Lormier en Ida Blonck³³. Margaretha Lormier had twee broers, Willem (1682-1758), die o.a. solliciteur-militair en een fervent kunstverzamelaar was, en Claudius (1682-1758), burgemeester van Rotterdam en gehuwd met Johanna Catharina Steenlack. Hendrik van Heteren en Margaretha Lormier kregen drie kinderen, nl. Hendrik, Claudius Henricus en Adriaan Leonard. De eerste twee zonen stierven op vrij jeugdige leeftijd, zodat Adriaan Leonard universeel erfgenaam werd. Van Hendrik van Heteren III is verder bekend dat hij een zeer mooie collectie schilderijen en een uniek penningen- en muntenkabinet bezat, die na zijn dood in het bezit kwamen van zijn zoon Adriaan Leonard. Bekend is ook dat Hendrik van Heteren in 1742 woonachtig was in een huis aan de oostzijde van de Kneuterdijk, huurwaarde f550,-, dat zijn inkomen f131;. 8000,- per jaar bedroeg en dat hij nog een buitenplaats bezat³⁴. Op 15 september 1749 is Hendrik van Heteren overleden; 5 dagen later is hij in de Kloosterkerk begraven.

Hendrik van Heteren bekleedde verschillende functies, waarvan van de volgende functies bescheiden in het archief te vinden zijn:

- a. agent van Christiaan, vorst van Nassau-Dillenburg. In deze functie volgde Van Heteren zijn neef Leonard Vermeulen op³⁵.
- b. bankier en zaakwaarnemer. Voor vele particuliere personen behartigde Van Heteren de zaken, waardoor hij in staat werd gesteld o.a. de veel liquide middelen eisende functie van solliciteur-militair (zie c) te bekleden.
- c. solliciteur-militair. Opvallend is dat Hendrik van Heteren nooit een officiële aanstelling van de Gecommitteerde Raden van Holland en West-Friesland heeft ontvangen. Dat dit in zijn tijd vaker voorkwam, bewijzen de in deze Inleiding genoemde resoluties die trachtten een eind te maken aan het bestaan van officieuze sollicitteurs-militair. Evenmin komt Van Heteren voor in de lijsten van sollicitteurs-militair in de Heerenboekjes van Den Haag. Brieven, gericht aan Hendrik van Heteren werden bijna steeds, onafhankelijk van hun inhoud, gericht aan: "Hendrik van Heteren, Raad en Vroedschap van 's-Gravenhage". Slechts een enkele keer werd hij aangeduid als solliciteur-militair³⁶.
- d. gemachtigde der Generaliteits Rekenkamer. Deze instelling, ressorterend, zoals uit haar naam blijkt, onder de Staten-Generaal, controleerde o.a. het financiële beleid van de aan haar rekenplichtige overheidslichamen en hoorde de rekeningen af. Zo stelde Van Heteren in zijn functie van

33 Zie stamboom familie Van Heteren p 35.

34 De Navorscher, 1936, p. 262-263.

35 Archief Van Heteren, inv.nrs. 24 en 25.

36 Archief Van Heteren, inv.nr. 139.

- gemachtigde van deze Rekenkamer een onderzoek in naar de wijze waarop de administratie was gevoerd door de ontvanger te Sluis ³⁷.
- e. lid van het College van de Sociëteit van Den Haag. Als gecommitteerde uit de Vroedschap van Den Haag had Hendrik van Heteren zitting in deze "Sociëteit der Hoge Colleges". Deze instelling was een gemengd bestuurslichaam, samengesteld uit leden van de Hoge Raad, het Hof van Holland en de Rekenkamer van Holland, aangevuld met enkele gecommitteerden uit het plaatselijk bestuur. Haar ontstaan in 1586 hield o.a. verband met het feit dat tot de "Suppoosten van den Hove" de vermogendste mensen behoorden, die als zodanig onbereikbaar waren voor de lokale Haagse belastingen. Na terugkeer in 1586 van de Hoge Colleges in Den Haag werd de "Sociëteit" in het leven geroepen, die o.a. accijnzen vaststelde waarvan de "Suppoosten van den Hove" niet varen vrijgesteld. Het dorp Den Haag werkte in dit bestuurscollege dus op voet van gelijkheid samen met de Hoge Colleges van Holland. Op initiatief van het College van de Sociëteit verrees in 1654 het derde calvinistische kerkgebouw aan het Spui, waarover zij het beheer voerde ³⁸.
- f. regent van het Leprooshuis te Den Haag. Waarschijnlijk in 1358 ³⁹ werd bij de toenmalige grens van Den Haag aan het Zieken, nabij de Rijswijkseweg, een Leprooshuis gesticht. De leprozen (lijders aan melaatsheid) werden hier gehuisvest en, voorzover mogelijk, verpleegd. Slechts na speciale toestemming mocht men het gebouw verlaten, op voorwaarde dat men gewapend was met een "lazarusklep", een hoed met een witte band ophad en gehuld was in een wijde mantel. De organisatie van het Leprooshuis, bestaande uit leproosmeesters, d.w.z. regenten, verder rentmeesters, vader en moeder, bleef ook bestaan nadat vanaf het midden der 17e eeuw in deze landen melaatsheid niet of nauwelijks meer voorkwam. In 1669 verloor het Leprooshuis dan ook zijn eigenlijke functie; onder de naam Leprooshuis bleef het gebouw in gebruik, nu echter als proveniershuis, ⁴⁰ een huis waar de minstbedeelden een maaltijd konden nuttigen ⁴¹.

Adriaan Leonard van Heteren, het enig overgebleven kind van Hendrik van Heteren III en Margaretha Lormier, studeerde rechten in Leiden, werd schepen van Schieland, bewindhebber der West-Indische Compagnie voor de Kamer op de Maze en mededirecteur van de "Sociëteit van Suriname". In 1745 is hij gehuwd met zijn nicht Wouterina Brigitta Lormier (1718-1771), dochter van Claudius Lormier, een broer van zijn moeder, en van Johanna Catharina

37 Archief Van Heteren, inv.nr. 146.

38 Literatuur over het College van de Sociëteit is te vinden in o.a.: Die Haghe, 1917-1918, p 139; 1924, p 11 en 161 en 1937, p 9. Zie ook: Wagenaar, J., Tegenwoordige Staat der Nederlanden, 23 dln., 's-Gravenhage, 1740, dl. IV, p 273 (hierna genoemd: Wagenaar, Tegenwoordige Staat). - Archief Van Heteren, inv.nr. 150.

39 Literatuur over het Haagse Leprooshuis is te vinden in: Die Haghe, 1936, p 95 e.v.; 1939, p 112.

40 Een provenier is iemand die het recht had in een proveniershuis te worden opgenomen, d.w.z. in een huis waarin men voor een bepaalde som huisvesting en verzorging kopen kon.

41 Het door Hendrik van Heteren III als regent-rapporteur opgestelde verslag betreffende het wijzigen van het Reglement van Orde (inv. nr. 158) heeft dan ook geen betrekking op verpleging van leprozen maar op het doen en laten van de proveniers.

Steenlack. Uit dit huwelijk werden twee kinderen geboren, nl. Claudius Hendrik en Johan Wilhelm die beiden zeer jong overleden. De vier kinderen van een zuster van Wouterina Brigitta van Heteren-Lormier, nl. Catharina Elisabeth Lormier, dus óók een nicht van Adriaan Leonard en gehuwd met Dirk Cornelis van der Staal ⁴², werden de erfgenamen van Adriaan Leonard van Heteren.

Behalve enkele huizen (o.a. Lange Voorhout nr. 16 en het buiten Leeuwendaal bij Rijswijk) liet Adriaan Leonard een unieke collectie schilderijen, medailles en penningen na, waarvoor de basis reeds door zijn vader, Hendrik van Heteren III, was gelegd. De schilderijen (o.a. van Brouwer, Van der Heyden, Van Ostade, Steen en Terborch) kwamen via Adriaan Leonard van Heteren Gevers, achterkleinkind van Dirk Cornelis van der Staal en Catharina Elisabeth Lormier, in het Koninklijk Museum, het latere Rijksmuseum in Amsterdam, terecht ⁴³.

Stamboom van Heteren:

42 Zie ook: Van Aalst, G.M., Inventaris van het familiearchief Van der Staal van Piershil, 's-Gravenhage, 1978, Rijksarchieven in Holland, inventarisreeks nr. 14.

43 Literatuur hierover is te vinden in: - Hoef, Gerard, Catalogus of naamlijst van schilderyen met derzelve pryzen, 's-Gravenhage, dl. II, p 451-462. - Loon, Gerard van. Beschrijving van Nederlandsche historiepenningen, 's-Gravenhage, 1723, dl. I, p 543b; dl. III, p 17. - Moes, E.W., Van Biema, E., De Nationale Konstgalerij en het Koninklijk Museum, Amsterdam, 1909, p 145 en 190.

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER

Via de nakomelingen van Adriaan Leonard van Heteren Gevers kwam het familiearchief Van Heteren gedeeltelijk terecht bij jhr. L.A.Ch.C. Gevers, heer van Endegeest en Oegstgeest, wiens erven het in 1933 aan het Algemeen Rijksarchief ten geschenke gaven door bemiddeling van jhr. J.H. Gevers, heer van Kethel en Spaland te Noordwijkerhout ⁴⁴. Een ander, kleiner deel, in bezit van jhr. W.A. Gevers Deynoot, kwam terecht bij het Koninklijk Nederlands Genootschap voor Geslachts- en Wapenkunde (KNGGW) in het jaar 1932. Het in het bezit van het Algemeen Rijksarchief gekomen deel werd in 1933 ter overname aangeboden aan bovengenoemd genootschap vanwege vermoede genealogische waarde. Toen evenwel in de daaropvolgende tijd een onderzoek werd ingesteld naar de inhoud der bescheiden, bleek dat deze belangrijke gegevens bevatten betreffende het nagenoeg onbekende ambt van solliciteur-militair terwijl juist de genealogische waarde beperkt was. Hierna werd ook het deel van het archief dat aan het KNGGW was afgestaan op het Algemeen Rijksarchief onderzocht, waar men tot de conclusie kwam dat beide delen oorspronkelijk één geheel hadden gevormd. Vanwege het belang van de stukken voor de kennis van het ambt van solliciteur-militair verzocht de Algemene Rijksarchivaris het KNGGW het in haar bezit zijnde deel van het archief aan het Algemeen Rijksarchief af te staan, hetgeen in 1938 inderdaad is gebeurd ⁴⁵.

Het archief is door schenking verworven.

DE VERWERVING VAN HET ARCHIEF

Het archief is door schenking verworven.

44 Archief van het archief, 1938, inv.nr. 261.

45 Verslagen 's Rijks Oude Archieven, 1933, p 23.

Inhoud en structuur van het archief

INHOUD

Het archief bevat bescheiden van vier generaties Van Heteren, waarvan echter het grootste deel bestaat uit de bescheiden van Hendrik van Heteren III als bankier en zaakwaarnemer en als solliciteur-militair in betrekking tot militairen en tot semi-militairen als commiezen van 's lands magazijnen, aannemers van 's lands werken en aannemers van de magazijnen van fourage. Het archief bevat nauwelijks delen; het bestaat hoofdzakelijk uit liquidaties (opgemaakt ter vereffening van schulden en vorderingen), rekeningen, waarbij zich onder de bijlagen vele brieven bevinden en correspondentie.

VERANTWOORDING VAN DE BEWERKING

In 1938 is van de hand van mej. mr. G.H.C. Breesnee een getypte inventaris verschenen die een zeer voorlopig karakter droeg. Het archief Van Heteren is benaderd en betiteld als het archief van de solliciteur-militair Hendrik van Heteren (Hendrik III), hoewel het archief ook vele bescheiden bevatte van drie andere generaties Van Heteren. Het feit dat Hendrik van Heteren III ook tal van andere functies heeft uitgeoefend, waarvan de papieren neerslag in het archief is te vinden, en het feit dat hij zijn functie als solliciteur-militair slechts officieus uitoefende zijn redenen geweest het archief nu aan te duiden als het familiearchief Van Heteren. De beschrijvingen zijn in deze inventaris sterk gewijzigd in vergelijking met de beschrijvingen in de vorige inventaris, evenals de chronologische volgorde; daarentegen is de indeling wel in grote lijnen gehandhaafd.

Verwant materiaal***BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN***

Inventarisnummers van dit archief zijn niet in kopievorm beschikbaar

BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDELEN

A. HENDRIK VAN HETEREN I (1614-1687)

- 1** Akte waarbij twee burgers een verklaring afleggen voor richter en schepenen van Zutphen betreffende de afstamming van Hendrik van Heteren,
1642 1 stuk
- 2** Kwitanties betreffende betalingen door Hendrik van Heteren van lantaarn-, here-, straat-, haardstede- en zoutgeld,
1647-1690 1 omslag
- 3** Kwitanties van de deken en de hoofdmannen van het St. Nicolaasgilde van Den Haag voor Hendrik van Heteren betreffende betalingen van pachtgelden,
1648, 1650-1652, 1661-1662 6 stukken
- 4** Kwitanties betreffende betalingen door Hendrik van Heteren van de 200e penning en enige andere belastingen,
1658-1683 1 omslag
Hendrik van Heteren wordt hierin regelmatig "kamerbewaarder van de Staten-Generaal" genoemd.
- 5** Rekening van Willem Drijffhout, metselaar, voor verrichte werkzaamheden aan het huis van Hendrik van Heteren,
1659 1 stuk
afgehoord 1659.
- 6** Kwitanties van de rentmeesters van de goederen van de Heilige Geest-armen betreffende betalingen van renten door Hendrik van Heteren voor zijn huis in Den Haag in de Hooghstraat, hoek Plaats,
1661-1679 1 omslag

B. HENDRIK VAN HETEREN II (1647-1722)

- 7** Instructies voor de commies, klerken en kamerbewaarders van de Generaliteits Rekenkamer, 1637 1 stuk
Gedrukt.
- 8** Ordonnanties van de Raad van State betreffende betalingen uit de legerlasten door de ontvanger der Generaliteits Rekenkamer aan de in de ordonnanties vermelde kapiteins, met bijlagen. 1675-1685 1 omslag
Hendrik van Heteren, kamerbewaarder, wordt hierin "commies van de Generaliteits Rekenkamer" genoemd.

C. HENDRIK VAN HETEREN III (1672-1749)

1. STUKKEN VAN PARTICULIERE AARD

- 9** Kwitanties afkomstig van de ontvanger-generaal der Verenigde Nederlanden en van Holland en West-Friesland en van de thesaurier van 's-Gravenhage voor Hendrik van Heteren betreffende het betalen van de 100e penning, 1696-1720 1 omslag
- 10** Kwitanties van leveranciers en werklieden betreffende verleende diensten en verrichte werkzaamheden, 1720-1722 1 omslag
- 11** Stukken betreffende liquidaties met Lucas Engelenburg te Hamburg inzake de aankoop van munten en penningen voor de verzameling van Hendrik van Heteren, 1725-1727 1 omslag
afgehoord 1726-1727.
- 12-17** Stukken betreffende de door Hendrik van Heteren gevoerde administratie als voogd over de kinderen van Johan Coetier, gouverneur van Suriname, 1722-1723, 1727, 1729, 1731-1734, 1739 1 pak en 5 omslagen
- 12** 1722-1723
- 13** 1727, 1 pak
- 14** 1729
- 15** 1731-1732
- 16** 1733-1734
- 17** 1739
- 18** Rekening voor Jacoba Scheltus, weduwe van Leonard Vermeulen, neef van Hendrik van Heteren en medevoogd over de kinderen van Johan Coetier, gouverneur van Suriname, 1729-1730 1 katern
afgehoord 1730.

2. STUKKEN VAN ZAKELIJKE AARD

2.1 AGENT VAN DE VORST VAN NASSAU-DILLENBURG

- 19-23** Stukken betreffende Leonard Vermeulen, solliciteur-militair en agent van de vorst van Nassau-Dillenburg tot zijn overlijden in 1730, opgevolgd in dat jaar als agent door zijn neef Hendrik van Heteren, 1635-1724 7 stukken
- 19** Akte van admmissie voor Leonard Vermeulen als ordinaris-klerk bij de Generaliteits Rekenkamer op

- voorspraak van jonkheer Cornelis van de Weijlen, Afschrift. 1635, 1 stuk
- 20** Brieven van Wilhelm, vorst van Nassau-Dillenburg, ingekomen bij zijn agent Leonard Vermeulen, 1715-1716, 3 stukken
- 21** *In het Duits*
Missive van Christiaan, vorst van Nassau-Dillenburg, aan de Staten-Generaal waarin hij verklaart dat Leonard Vermeulen als zijn agent in Den Haag is aangesteld, Afschrift. 1724, 1 stuk
- 22** Rekest van Leonard Vermeulen aan de Staten-Generaal om, na het overlijden van Wilhelm, vorst van Nassau-Dillenburg, geadmitteerd te worden als agent van diens broer Christiaan, Afschrift. (1724), 1 stuk
- 23** Akte waarbij Leonard Vermeulen wordt gemachtigd door N.N. om als solliciteur-militair op te treden, z.d., 1 stuk
Gedrukt.
- 24** Minuut-rekest van Hendrik van Heteren aan Christiaan, vorst van Nassau-Dillenburg, om aangesteld te worden als agent in verband met het overlijden van Leonard Vermeulen, solliciteur-militair en agent van de vorst van Nassau-Dillenburg in Den Haag, z.d. 1 stuk
- 25** Brief van Christiaan, vorst van Nassau-Dillenburg, waarbij deze Hendrik van Heteren tot zijn agent in Den Haag aanstelt, 1730 1 stuk
- 2.2 BANKIER EN ZAAKWAARNEMER**
- 26** Rekening voor Gerard Kuijsten, resident der Staten-Generaal te Hamburg, met bijlagen, 1696-1705 1 omslag
afgehoord 1706.
- 27** Stuk, houdende advies voor Willem Maurits van Cats, heer van Cats en Coulster, betreffende het nemen van een hypotheek op zijn hoge heerlijkheden Hoogwoud en Aartswoud, (1700) 1 stuk
- 28** Aantekeningen van Hendrik van Heteren betreffende rekeningen voor en liquidaties met particuliere en militaire personen, 1702-1728 2 stukken
- 29** Stukken betreffende een liquidatie met Cunera van Soutelande, weduwe van Sebastiaan de Ridder, ontvanger der 20e en 40e penning en der collaterale successie in de Baronie van Breda, 1704 1 omslag

afgehoord 1704.

- 30** Stukken betreffende liquidaties met Mattheus Stilte, ontvanger der verpondingen in de Baronie van Breda, 1706-1716 1 omslag
afgehoord 1706-1716.
- 31** Stukken betreffende een liquidatie met Pieter Fariseau, heer van Steynockerzeel te Brussel, 1707-1713 1 omslag
afgehoord 1713.
- 32-37** Stukken betreffende de door Hendrik van Heteren gevoerde administratie voor Christiaan Carel, baron van Lintelo tot de Ehze, extraordinaris envoyé der Staten-Generaal in Pruisen, 1700-1731 1 band, 2 omslagen en 4 stukken
- 32** Reglementen van de Staten-Generaal voor ambassadeurs en andere "commissiën", 1700 en 1705, 2 stukken
- 33** Minuut-brief van Christiaan Carel, baron van Lintelo tot de Ehze, gericht aan de Staten-Generaal betreffende zijn halfjaarlijkse declaratie, 1708, 1 stuk
- 34** Rekeningen voor Christiaan Carel, baron van Lintelo tot de Ehze, 1708-1731, 1 band
niet afgehoord.
Zie inv.nr. 72.
- 35** Minuut-rekest van Christiaan Carel, baron van Lintelo tot de Ehze, opgesteld door Hendrik van Heteren, betreffende onkostenvergoedingen en beëindiging van zijn ambt als extraordinaris envoyé in Pruisen, (1710), 1 stuk
- 36** Stukken betreffende de door Hendrik van Heteren gevoerde administratie voor Christiaan Carel, baron van Lintelo tot de Ehze, 1712-1730, 1 omslag
- 37** Stukken betreffende een liquidatie met Christiaan Carel, baron van Lintelo tot de Ehze, 1729-1731, 1 omslag
afgehoord 1731.
- 38** Stukken betreffende liquidaties met Godard Bidloo, advocaat-fiscaal bij de Hoge Krijgsraad, 1708-1713 1 omslag
afgehoord 1709-1713.
- 39** Rekeningen voor Willem Hooft, gedeputeerde te velde der Staten-Generaal, met bijlagen, 1709-1712 1 omslag
afgehoord 1711 en 1712.
- 40** Stukken betreffende liquidaties met Johan van den Bosch, resident

-
- der Staten-Generaal te Hamburg,
1709-1728
afgehoord 1724-1728. 1 omslag
- 41** Stukken betreffende een liquidatie met Charles Ceuterick, bankier
te Brussel,
1710-1711
afgehoord 1713. 1 omslag
- 42** Stukken betreffende transacties tussen Hendrik van Heteren en
verschillende andere personen,
1711-1747 1 omslag
- 43** Stukken betreffende liquidaties met Jacques Meyers, koopman te
Rotterdam,
1711-1722
afgehoord 1711-1722. 1 omslag
- 44** Stukken betreffende een liquidatie met Willem Havius, advocaat en
ontvanger van de collaterale successie in de Baronie van Breda
betreffende obligaties ten laste van Jan van Welevelt tot Boekhorst,
heer van Zalk en Vekaten,
1712-1720
afgehoord 1720. 1 omslag
- 45** Stukken betreffende een liquidatie met Francois Heraert (Eraert),
ontvanger-generaal te Dendermonde,
1713-1714
afgehoord 1714. 1 omslag
- 46** Stukken betreffende declaraties van Daniël Allartsz., land-schrijver
van het ambt Doesburg voor gemaakte kosten in verband met het
overzetten van militairen in 1688 en 1708 door de pachters van
het tweede veer te Doesburg,
1713 en 1722 1 omslag
Hendrik van Heteren bemiddelt in deze zaak voor Daniël Allartsz bij de Staten-
Generaal.
- 47** Rekeningen voor Leonard van Heteren, broer van Hendrik en
burgemeester van Harderwijk betreffende door Hendrik van
Heteren gevoerde administratie,
1714-1720 1 omslag
afgehoord 1715-1721.
- 48** Stukken betreffende liquidaties met Philippus Dominicus van der
Houve en zijn zusters Maria en Isabella van der Houve te Mechelen,
1715 1 omslag
afgehoord 1715.
- 49** Stukken betreffende liquidaties met Nicolaas Ruijsch, secretaris van

-
- de ambassadeur der Staten-Generaal te Parijs,
1718-1720
afgehoord 1720. 1 omslag
- 50** Rekeningen voor Arlandina Kronenburgh, weduwe van Leonard van Heteren, broer van Hendrik en voor haar tweede echtgenoot Anthony van Westervelt, burgemeester van Harderwijk, met bijlagen,
1721-1745
afgehoord 1723-1745. 1 omslag
- 51** Stukken betreffende liquidaties met Joan Jacob Mauricius, minister der Staten-Generaal te Hamburg,
1725-1742
afgehoord 1727-1742. 1 omslag
- 52** Stukken betreffende vorderingen van Johan Hesselt van Dinter, hofmeester der Staten-Generaal en zijn erfgenamen op de Raad van State,
1727-1736 1 omslag
- 53** Stukken betreffende de door Hendrik van Heteren gevoerde administratie voor Johan Hesselt van Dinter, hofmeester der Staten-Generaal,
1728-1733
afgehoord 1729-1734. 1 pak
- 54** Stukken betreffende liquidaties met Ludovicus Hameken, consul der Staten-Generaal te Algiers,
1730-1734
afgehoord 1735. 1 omslag
- 55** Rekeningen voor Jacoba Scheltus, weduwe van Leonard Vermeulen, neef van Hendrik van Heteren, opgemaakt door Hendrik van Heteren, Paulus Scheltus en Pieter van der Craght betreffende de boedelscheiding van Leonard Vermeulen,
1730-1739
afgehoord 1731-1739. 1 pak
- 56** Rekeningen voor Petrus, baron de Spina tot Mengwehr, resident der Staten-Generaal te Frankfurt, met bijlagen,
1730-1741
afgehoord 1731-1741. 1 omslag
- 57** Rekeningen voor Paulus de Paraviciny, consul der Staten-Generaal te Algiers, met bijlagen,
1733-1747
afgehoord 1735-1748. 1 omslag
- 58** Brieven van Coenraad Smits te Amsterdam aan Hendrik van

Heteren betreffende een door de koning van Engeland te verlenen goedkeuring inzake een benoeming van Francisco Butler tot consul der Staten-Generaal te Gibraltar,
1734-1735 1 omslag

59 Stukken betreffende een liquidatie met Johan Bogaert, ontvanger van het land van 's-Hertogenrade en griffier der hoofdbank te Gulpen,
1736-1744 1 omslag
afgehoord 1736-1744.

60 Stukken betreffende een liquidatie met Debora de Medina, dochter van Salomon de Medina,
1737 5 stukken
afgehoord 1738.

61 Stukken betreffende een declaratie van de erfgenamen van Jacob Johan Hamel Bruyninx, extraordinaris envoyé der Staten-Generaal te Wenen, Afschrift;
1739 1 katern
niet afgehoord.

62 Stukken betreffende een liquidatie met Christiaan Henni, woonachtig te Algiers,
1739-1742 1 omslag
afgehoord 1742.

2.3 SOLLICITEUR-MILITAIR

A. INGEKOMEN BRIEVEN

63-64 Brieven van Martinus Robijns, aannemer van de magazijnen van fourage in Brabant en Vlaanderen, koopman te Brussel, betreffende zowel zakelijke transacties als het aankopen van munten en penningen voor Hendrik van Heteren,
1708-1742 2 pakken

63 1708-1718

64 1719-1743

65 Brieven van Tjaard van Dessel, solliciteur-militair te Leeuwarden, met bijlagen.
1710-1722 1 pak

66 Brieven, afkomstig van Catharina Leydekkers, woonachtig te Nijmegen, weduwe van Johan Groen, kapitein-luitenant, betreffende aan haar gedane betalingen, met bijlagen.
1713-1734 1 omslag

67 Brief van Hendrik van Rouwenoort, heer van de Ulenpas,

betreffende een vordering van de erfgenamen van zijn broer, kapitein (Harmen) van Rouwenoort, op het Kwartier van de Veluwe, met bijlage.
1715 2 stukken

68 Brieven van Anna Maria Dorothea, baronesse van Lintelo, douairière van Jan Pelgrim Schimmelpenninck vander Oye, heer van de Cloese, officier bij de cavalerie, betreffende afbetalingen van schulden,
1716 en 1726 2 stukken

69 Brieven van F. Vleys, woonachtig te Brugge, betreffende een vordering op de koning van Denemarken, wegens uitbetalingen, gedaan aan de Deense troepen die in 1712 in Brugge in garnizoen lagen,
1727-1731 1 omslag

70 Brieven van gravin van Aspremont en Reckheim, douairière van Claude, graaf van Tilly, generaal der cavalerie,
1728-1731 1 omslag
Gedeeltelijk in het Frans.

71 Brieven van Johan Hesselt van Dinter, luitenant, betreffende verlenging van zijn diensttijd te Maastricht, waarvoor hij de bemiddeling van Hendrik van Heteren inroept,
1738-1740 1 omslag

B. ALS SOLLICITEUR-MILITAIR IN BETREKKING TOT MILITAIREN

72 Rekening voor Reinier Carel, baron van Goltsteyn, majoor in het regiment van graaf Steinbock,
1698-1708 1 band
afgehoord 1708.
In deze band zitten ook rekeningen voor Christiaan Carel, baron van Lintelo, heer tot de Ehze, extra-ordinaris envoyé der Staten-Generaal in Pruisen, 1711-1716.
Zie ook inv.nr. 34.

73 Rekening voor Cornelis van der Schuer, secretaris van generaal-majoor Spar gedurende een expeditie ter zee in 1702,
1702-1703 1 stuk
afgehoord 1703.

74-79 Stukken betreffende de administratie voor de vier zonen van Hendrik, graaf van Nassau-Ouwerkerck en van Francoise van Aerssen van Sommelsdijk,
1702-1748 3 pakken, 1 omslag en 4 stukken
Zie ook inv.nrs. 88-90, 101 en 102.

74 Rekeningen voor Henry van Nassau, graaf van Grantham, oudste zoon van Hendrik, graaf van Nassau-

- Ouwerkerck en Francoise van Aerssen van Sommeldijk, overleden in 1754; met bijlagen; 1720-1747, 1 pak
afgehoord 1721-1748.
- 75** Rekeningen voor Cornelis, graaf van Nassau-Woudenberg, tweede zoon van Hendrik, graaf van Nassau-Ouwerkerck en Francoise van Aerssen van Sommeldijk, overleden in met bijlagen; 1712; 1707-1712, 1 pak
afgehoord 1709-1717.
- 76** Rekeningen voor Willem Maurits, graaf van Nassau-Ouwerkerck, derde zoon van Hendrik, graaf van Nassau-Ouwerkerck en Francoise van Aerssen van Sommeldijk, overleden in met bijlagen; 1753; 1707 en 1717-1748, 1 pak
afgehoord 1722-1750.
- 77** Akten, waarbij aan Willem Maurits, graaf van Nassau-Ouwerkerck, gouverneur van Sluis, door de Staten-Generaal toestemming wordt verleend om zich ter behartiging van particuliere zaken steeds voor enige tijd naar Engeland te begeven, Afschriften. 1730, 1732 en 1736, 3 stukken
- 78** Rekest van Willem Maurits, graaf van Nassau-Ouwerkerck, luitenant-generaal der cavalerie aan de Staten van Holland en West-Friesland om hem te begunstigen met het regiment "guardes tepaard", dat vakant is sinds het overlijden van Van der Duyn van 's Gravenmoer, (1e helft 18e eeuw)., 1 stuk
Gedrukt.
- 79** Rekeningen voor Francois van Nassau, vierde zoon van Hendrik, graaf van Nassau-Ouwerkerck en Francoise van Aerssen van Sommeldijk, overleden in 1712, betreffende werkzaamheden, verricht door zijn kleermaker, 1702-1705, 3 stukken
- 80** Rekening voor mevrouw A.G. Gobens, weduwe van Balthasar Hazard, majoor van een regiment infanterie en ingenieur en directeur van de approches, met bijlagen.
1703-1704 1 omslag
afgehoord 1704.
Voor de verklaring van de term approches zie Inleiding p XXXV.
- 81** Stukken betreffende een liquidatie met Dirck Mulert, cornet in de compagnie van majoor Goltsteyn,
1704-1705 1 omslag
niet afgehoord.
- 82** Rekening voor P.G. Zuerius, wagenmeester-generaal, met bijlagen;
1704-1706 1 omslag
afgehoord 1707.

-
- 83** Rekeningen voor Lucas du Mée, directeur van de approches, met bijlagen; 1705-1709 1 omslag
afgehoord 1706, 1709 en 1712.
- 84** Stukken betreffende liquidaties met Nicolaes Ruijsch, secretaris van veldmaarschalk Hendrik, graaf van Nassau-Ouwerkerck, 1705-1709 1 omslag
afgehoord 1709.
- 85** Rekening voor Jacob Bosch, dokter van 's lands militie in Catalonié, neef van Hendrik van Heteren, met bijlagen. 1705-1710 1 omslag
afgehoord 1717.
- 86** Rekeningen voor Pieter Mongij, kwartiermeester-generaal der Staatse troepen, met bijlagen. 1706-1711 1 omslag
afgehoord 1706-1712.
- 87** Stukken betreffende een liquidatie met Carel Lodewijk, baron van Wassenaar, adjudant-generaal van veldmaarschalk Hendrik, graaf van Nassau-Ouwerkerck, 1706-1709 1 omslag
afgehoord 1709.
- 88-90** Rekeningen voor Francoise van Aerssen van Sommelsdijk, douairière van Hendrik, graaf van Nassau-Ouwerkerck, veldmaarschalk, die 18 oktober 1708 overleed, 1707-1715 3 omslagen
Zie ook inv.nrs. 74-79, 101 en 102.
- 88** Rekening betreffende de vereffening der schulden van Hendrik, graaf van Nassau-Ouwerkerck, met bijlagen; 1707-1715, 1 omslag
afgehoord 1709-1717.
- 89** Rekeningen betreffende uitgaven en inkomsten, met bijlagen; 1708-1720, 1 omslag
afgehoord 1710-1720.
- 90** Rekeningen betreffende uitgaven, gedaan ten behoeve van de graaf van Bathe, schoonzoon van Francoise van Aerssen van Sommelsdijk, met bijlagen; 1710-1711, 1 omslag
afgehoord 1711-1712.
- 91** Stukken betreffende liquidaties met Jacobus de Bye, dokter-generaal der Staatse troepen en sinds 1718 schepen van Den Haag, 1707-1718 1 omslag
afgehoord 1707-1719.

-
- 92** Stukken betreffende een liquidatie met (Eustache) Maturin, kapitein in het regiment van De Waleff, 1708-1709 1 omslag
niet afgehoord.
- 93** Stukken betreffende een liquidatie met Hendrik Snitz, meester-pulvemaker te Maastricht, 1708-1709 1 omslag
afgehoord 1709.
- 94** Ontvangstbewijs van Charles Carisol de Merback voor Hendrik van Heteren voor ordonnanties ten behoeve van Nicolaes Dompré, luitenant-generaal van de cavalerie, 1710 1 stuk
- 95** Kwitantie van James Cramond, majoor van een brigade infanterie betreffende een ontvangen voorschot, met bijlage. 1710 2 stukken
- 96** Stukken betreffende liquidaties met Nicolaas van Loenen, zaakwaarnemer van Pieter Mongij, 1712-1718 1 omslag
afgehoord 1718.
- 97** Stukken betreffende een liquidatie met Hallungius voor Johan Frederik, baron d'Eltz, adjudant van generaal-majoor Cornelis, graaf van Nassau-Woudenberg, 1712-1713 1 omslag
afgehoord 1713.
- 98** Stukken betreffende een liquidatie met Charles, graaf van Aspremont en Lynden, adjudant-generaal van de graaf van Tilly, 1713 1 omslag
afgehoord 1714.
- 99** Stukken betreffende een liquidatie met Charles, graaf van Aspremont en Lynden, ritmeester, 1714 en 1723-1724 1 omslag
afgehoord 1724.
- 100** Stukken betreffende liquidaties met Nicolaes van der Duijn, generaal-majoor der cavalerie en kwartiermeester-generaal, 1721-1729 1 omslag
afgehoord 1724-1729.
- 101** Stukken betreffende de vereffening van schulden met de erfgenamen van Francoise van Aerssen van Sommeldijk, douairière van Hendrik, graaf van Nassau-Ouwerkerck, 1721-1747 1 omslag

Zie ook inv.nrs. 74-79, 88-90 en 102.

- 102** Kwitanties, ingekanen bij Hendrik van Heteren als zaakwaarnemer voor de erfgenamen van Hendrik, graaf van Nassau-Ouwerkerck en douairière Françoise van Aerssen van Sommelsdijk, met bijlagen 1722-1746; 1720-1721. [1720-1746] 1 omslag
Zie ook inv.nrs. 74-79, 88-90 en 101.
- 103** Stukken betreffende een liquidatie met Herman Vingerhoet, equipage-meester te Dordrecht, 1723 1 omslag
afgehoord 1723.
- 104** Rekeningen voor Henry de Caris, generaal-majoor der infanterie, met bijlagen; 1725-1735 1 omslag
afgehoord 1727-1735.
- 105** Rekeningen voor prins Wilhelm van Hessen-Kassel, generaal der cavalerie en gouverneur van Maastricht, met bijlagen; 1730-1747 1 omslag
afgehoord 1731-1747.
- 106** Stukken betreffende de door Hendrik van Heteren gevoerde administratie voor de erfgenamen van Henry de Caris, generaal-majoor der infanterie en zijn vrouw Anna Francisca Charlotte, barones van Kercken, 1735-1747 1 omslag
afgehoord 1740-1749.
- C. ALS SOLLICITEUR-MILITAIR IN BETREKKING TOT COMMIEZEN VAN 'S LANDS MAGAZIJNEN***
- 107** Stukken betreffende liquidaties met Gerard Hendrik Kaldenbach, commies van 's lands magazijnen te Doesburg, 1707-1722 1 omslag
afgehoord 1708-1739.
- 108** Stukken betreffende een liquidatie met Johan Frederick Weusten, rentmeester te Culemborg, zoon en erfgenaam van Weusten, commies van 's lands magazijnen te Maastricht, 1707-1708 1 omslag
afgehoord 1708.
- 109** Stukken betreffende liquidaties met Andries Matthias Hesselt van Dinter, commies van 's lands magazijnen te Maastricht, tevens burgemeester van die stad en met zijn erfgenamen, 1711-1735 1 pak
afgehoord 1711-1736.

- 110** Stukken betreffende liquidaties met Johan Satinck, commies van 's lands magazijnen te Bredevoort, 1714-1736 1 omslag
afgehoord 1715-1736.
- 111** Uittreksels uit de resoluties der Generaliteits Rekenkamer betreffende een verklaring, af te leggen door de commiezen van 's lands magazijnen in verband met door hen in te dienen declaraties, 1715 en 1717 3 stukken
Gedrukt.
- 112** Stukken betreffende liquidaties met Everhard Opgelder, commies van 's lands magazijnen te Zutphen en met diens weduwe A.C. van Diemen, 1720-1729 1 omslag
afgehoord 1723-1729.
- 113** Stukken betreffende liquidaties met Barthold van Diemen Opgelder, commies van 's lands magazijnen te Zutphen en administrateur van de fortificatiepenningen van Zutphen, Doesburg en Bredevoort, 1727-1747 1 omslag
afgehoord 1728-1744.
- 114** Rekening voor Josina de Graaff, weduwe van Clement van Affelen, commies van 's lands magazijnen te Sluis, 1727 en 1729 1 omslag
afgehoord 1729.
- 115** Stukken betreffende liquidaties met Hendrik van Affelen, commies van 's lands magazijnen en griffier van het Vrije te Sluis, 1730-1738 1 omslag
afgehoord 1731-1738.
- 116** Stukken betreffende een liquidatie met Franco van der Gracht, commies van 's lands magazijnen te Maastricht, 1732-1747 1 omslag
afgehoord 1733-1748.
- 117** Stukken betreffende een liquidatie met Benjamin Satinck, commies van 's lands magazijnen en auditeur-militair te Bredevoort, 1737-1741 1 omslag
afgehoord 1742.

D. ALS SOLLICITEUR-MILITAIR IN BETREKKING TOT AANNEMERS VAN DE MAGAZIJNEN VAN FOURAGE

- 118** Stukken betreffende de door Hendrik van Heteren gevoerde administratie voor Zeger Gorisz, Jacques Meyers, Pieter Pangaert

-
- en Martinus Robijns, aannemers van de magazijnen van fourage in Vlaanderen en Brabant voor de winterseizoenen in de jaren 1706-1711
1706-1718 1 pak
- 119** Akten van paspoort, verstrekt door de Staten-Generaal aan aannemers van de magazijnen van foarage voor het vervoer van goederen door Brabant en Vlaanderen,
1707-1709 1 omslag
Gedrukt.
- 120** Stukken betreffende liquidaties met Zeger Gorisz, aannemer van de magazijnen van fourage,
1707-1711 1 omslag
afgehoord 1709 en 1711.
- 121** Akten, waarbij de Raad van State aannemers van de magazijnen van fourage machtigt om schippers te dwingen hun schepen voor het vervoer van fouragegoederen ter beschikking te stellen,
1707-1714 1 omslag
- 122** Ontvangstbewijzen van Van Speyck voor Hendrik van Heteren voor afgegeven kwitanties betreffende fouragering van troepen van prins Maximiliaan van Hessen-Kassel;
1708 en 1710 3 stukken
- 123** Rekeningen voor Martinus Robijns en de erfgenamen van Zeger Gorisz en Pieter Pangaert, aannemers van de magazijnen van fourage in Vlaanderen en Brabant,
1708-1736 1 omslag
afgehoord 1727-1736.
- 124** Stukken betreffende een vordering op de koning van Denemarken van Hendrik van Heteren als gemachtigde van Henry Francois Heymans c.s., aannemers van de magazijnen van fourage, wegens geleverde goederen aan de Deense troepen in Vlaanderen en Brabant,
1709-1713 1 omslag
- 125** Stukken betreffende liquidaties met Martinus Robijns, aannemer van de magazijnen van fourage te Brussel,
1711-1734 1 omslag
afgehoord 1718, 1727 en 1734.
- 126** Rekening met bijlagen voor de erfgenamen van Henry Francois Heymans en Philippus Heymans, aannemers van de magazijnen van fourage, betreffende de afsluiting van de fouragecontracten van 1711-1712 en 1712-1713,
1717-1739 1 omslag

afgehoord 1739.

- 127** Stukken betreffende liquidaties met de erfgenamen van Josua Castano en Juda Senior Henriquez, compagnons voor het leveren van brood en broodwagens aan de Paltze troepen, 1711-1728 1 omslag
afgehoord 1721-1728.
- 128** Rekening met bijlagen voor Henry Francois Heymans, aannemer van de magazijnen van fourage, betreffende uitgaven en ontvangsten in verband met het fouragecontract voor het winterseizoen 1712-1713; 1717-1719 1 omslag
afgehoord 1719.
- 129** Rekeningen voor Joan Dierix, Josua Castano, Henry Francois Heymans, Adriaan van der Kaa en Willem Lormier, aannemers van de magazijnen van fourage betreffende de fouragecontracten voor de winterseizoenen in de jaren 1711-1713 in de Zuidelijke Nederlanden, met bijlagen; 1712-1728 1 omslag
afgehoord 1716-1739.
- 130** KLad-rekeningboek van Hendrik van Heteren van transacties met verschillende aannemers van de magazijnen van fourage. Met voorin alfabetische index op naam van de aannemers, 1713-1716 1 deel
- 131** Stukken betreffende liquidaties met Adriaan van der Kaa, aannemer van de magazijnen van fourage, neef van Hendrik van Heteren, en, na de dood van Adriaan van der Kaa, met zijn curatoren, 1725-1741 1 omslag
afgehoord 1726-1741.
- 132** Rekeningen voor de commissarissen van de Hoge Raad betreffende uitgaven en ontvangsten ten behoeve van Maria Victoria Castano, dochter van Josua Castano, aannemer van de magazijnen van fourage en van haar man Carel Maximiliaan Puteanus, met bijlagen; 1727-1741 1 pak
afgehoord 1739.
- 133** Lijst van kwitanties, afkomstig van Gijsbert van Hogendorp, ontvanger-generaal van de Republiek, bestemd voor de Staten van Brabant, welke door Hendrik van Heteren gezonden zijn aan Martinus Robijns te Brussel, Afschrift. 1732-1733 1 stuk
- 134** Uittreksel uit een akte van overeenkomst tussen a) Margaretha

Heymans, zuster en erfgename van Henry Francois en Philippus Heymans, aannemers van de magazijnen van fourage, en b) Joan Dierix, compagnon van laatstgenoemden,
1739 1 stuk

- 135** Rekening voor Woutrina Lormier, weduwe van Adriaan van der Kaa, aannemer van de magazijnen van fourage, met bijlage;
1741-1744 2 stukken
afgehoord 1744.

E. ALS SOLLICITEUR-MILITAIR IN BETREKKING TOT ANDERE SOLLICITEURS-MILITAIR

- 136** Stukken betreffende liquidaties met Roelof Eekholt, solliciteur-militair te Zwolle,
1709-1716 1 omslag
afgehoord 1716.

- 137** Stukken betreffende liquidaties met Abraham de Bruijn, solliciteur-militair te Middelburg,
1711-1716 1 omslag
afgehoord 1715-1716.

- 138** Akte van dagvaarding, uitgaande van de Hoge Raad van Holland en Zeeland voor Hendrik van Heteren, als crediteur, tot het bijwonen van de boedelbeschrijving van Ijsbrand van Groenestein, solliciteur-militair te Den Haag,
1710 1 stuk

- 139** Kwitanties van de procureur Carel van Belle voor Hendrik van Heteren betreffende betalingen van proceskosten in verband met een proces tussen Hendrik van Heteren en Johan van Spijk, solliciteur-militair,
1715 3 stukken
gekwiteerd 1726.

F. ALS SOLLICITEUR-MILITAIR IN BETREKKING TOT AANNEMERS VAN 'S LANDS WERKEN

- 140** Stukken betreffende liquidaties met Christiaan Prince en Pieter van Deutecum, aannemers van 's lands werken der stad Breda,
1710-1720 1 omslag
afgehoord 1712-1718 en 1743.

- 141** Rekening voor Jan Hendrik Gerkens, aannemer van 's lands werken te Maastricht,
1722 1 stuk
afgehoord 1722.

- 142** Stukken betreffende een liquidatie met C. van Uffele, weduwe van Petrus Adrianus van Affelen, burgermeester 's lands van den Vrije te Sluis, in verband met door Hendrik van Heteren verrichte betalingen aan Pieter Abrahamsz en Pieter Willemoens, aannemers van 's lands werken te Sluis, 1729-1730 1 omslag
afgehoord 1730.
- 143** Stukken betreffende liquidaties met Simon van Hennevelt, borg van Hendrick Hemig, aannemer van 's lands werken te Bergen op Zoom, 1729-1732 1 omslag
afgehoord 1731 en 1732.
- 144** Stukken betreffende liquidaties met Pieter Abrahamsz, Joost de Broecker, Jan Davids, Kornelis Heynsz, Abraham Sas, Pieter Willemoens en Filip Wijnvaert, aannemer van 's lands werken te Sluis en Yzendijke, 1730-1739 1 pak
afgehoord 1731-1745.
- 145** Stukken betreffende een liquidatie met Cecilia Rankan, weduwe van Pierre Cassarin, aannemer van 's lands werken te Bergen op Zoom, 1731-1732 1 omslag
afgehoord 1732.

2.4 GEMACHTIGDE DER GENERALITEITS REKENKAMER

- 146** Rapport van Hendrik van Heteren, commies en gemachtigde der Generaliteits Rekenkamer betreffende zijn onderzoek naar de administratie van de ontvanger Barent Frans van Sevenaar te Sluis volgens een hem daartoe door de Raad van State bij resolutie van 17 September 1699 verstrekte opdracht, met bijlagen. 1699 1 omslag
- 147** Kwitanties, afkomstig van de gecommiteerden van de provincies in de Generaliteits Rekenkamer betreffende uitbetalingen van verhoogd last- en veilgeld van het College ter Admiraliteit te Amsterdam door Hendrik van Heteren als gemachtigde der Generaliteits Rekenkamer, 1737 1 omslag

2.5 LID VAN HET COLLEGE VAN DE SOCIËTEIT VAN DEN HAAG

- 148** Klad-aantekeningen, gemaakt door Hendrik van Heteren als lid van het College van de Sociëteit van Den Haag over het behandelde in

de vergaderingen van dit College,
1722-1744 1 omslag

149 Akte, waarbij de predikanten van Den Haag afspraken maken
betreffende het beroepen van predikanten en het samenstellen van
de kerkeraad, afschrift.
1723 1 stuk

150 Aantekeningen, gemaakt door Hendrik van Heteren, betreffende
opbrengsten van collecten, gehouden op bededagen, in de Grote,
Nieuwe, Klooster- en Hoogduitse Kerk te Den Haag,
1732, 1734, 1745 en z.d. 1 omslag

2.6 REGENT VAN HET LEPROOSHUIS TE DEN HAAG

151 Aantekeningen betreffende de financiën van het Leprooshuis,
gemaakt door Hendrik van Heteren,
1729-1737 1 omslag

152 Uittreksel uit de rekeningen der rentmeesters van het Leprooshuis
betreffende ontvangsten en uitgaven over de periode 1601-?,
(1730) 1 katern

153 Lijst van namen van de regenten en rentmeesters van het
Leprooshuis over de periode 1537-1731;
1731 1 stuk
Gedrukt.

154 Uittreksel uit het uitgavenboek der regenten van het Leprooshuis
over de periode 1692-?,
(1733) 1 stuk

155 Akte, waarbij burgemeesteren van Den Haag Carel de Clercq,
bewoner van het Leprooshuis, machtigen om zijn vrouw Maria
Overduyn in het dolhuis te Den Haag of in een verbetergesticht te
doen opnemen wegens herhaalde dronkenschap, Afschrift.
1734 2 stukken

156 Stukken betreffende het afhoren der rekeningen van de
rentmeesters van het Leprooshuis over de periode 1601- ?,
(1737) 2 stukken

157 Stukken betreffende de voorwaarden, waaronder proveniers en
commensalen opgenomen kunnen worden in het St. Joris
Proveniers Huis te Haarlem en in het Leprooshuis te Rotterdam,
(1737) 1 omslag
Gedrukt.

158 Stukken betreffende het samenstellen van een uitbreiding van het

Reglement van Orde voor de bewoners van het Leprooshuis,
opgemaakt door Hendrik van Heteren als regent-rapporteur,
1738 1 omslag

159 Lijsten van obligaties, in het bezit van het Leprooshuis,
z.d. 2 stukken
1 stuk gedrukt.

D. ADRIAAN LEONARD VAN HETEREN (1724-1800)

- 160** Stukken betreffende een liquidatie tussen Adriaan Leonard van Heteren, universeel erfgenaam van Hendrik van Heteren en Isaac en Rachel Senior Henriquez, erfgenamen van Juda en Ester Senior Henriquez,
1752
afgehoord 1752. 1 omslag
- 161** Stukken betreffende de afdoening van een schuld door Adriaan Leonard van Heteren ten behoeve van zijn nicht Johanna Leonarda van der Kaa, weduwe van Johan Steenlack, schepen van Rotterdam,
1763, 1776 en 1780 1 omslag
- 162** Uittreksel uit de resoluties van de Staten-Generaal van 29 januari 1766 betreffende vorderingen van Wauters, bouwmeester van het Cleef- en Markseland wegens leveranties van fourage door zijn vader tijdens de Spaanse Successieoorlog aan de troepen van de Republiek,
1766 1 stuk
In dit stuk wordt onder meer verwezen naar Adriaan Leonard van Heteren, erfgenaam van Hendrik van Heteren.
- 163** Staten, vermeldende alle obligaties en nationale schuldbrieven, afkomstig uit de boedel van Adriaan Leonard van Heteren,
(1806) 1 band

**E. STUKKEN WAARVAN HET VERBAND MET HET ARCHIEF
NIET DUIDELIJK IS**

- 164** Stukken van financiële en administratieve aard, ingekomen bij de ontvanger van de West-Indische Compagnie ter Kamer op de Maze te Rotterdam,
1670-1682 1 omslag
Adriaan Leonard van Heteren was bewindhebber van de West-Indische Compagnie, dit verklaart mogelijkerewijs waarom bovenstaande papieren in zijn archief terecht gekomen zijn.
- 165** Notariële akte waarbij Dirck van Ackersdijck een verzoek richt tot Warner Muller om hem betalingen te doen wegens overschrijding der vervaldata van wisselbrieven,
1678 1 stuk
- 166** Stukken, houdende oefeningen in renteberekeningen en andere rekenkundige vraagstukken voor Pieter van Dijck en Jacob Gillis jr., (begin 18e eeuw) 1 omslag
Gedeeltelijk in het Frans.

BIJLAGEN

RESOLUTIE VAN GECOMITTEERDE RADEN DER STATEN VAN HOLLAND EN WEST-FRIESLAND D.D. 13 MAART 1676, INV.NR. 3026

"Bij sijne hoogheyt ende haer Ed.Mo. in deliberatie geleght sijnde, ofte niet eenige ordre soude behooren te werden gestelt tegens de excessen ende exorbitantien, die tot grooten ondient van den Lande, bij eenige solliciteurs van compagnien te paert ende te voet tot laste van dese provincie gerepartieert, ende bij haer Ed.Mo. gesoldojeert werdende, gepleeght ende ondernomen werden in ende ontrent het affpersen ende bedingen van ondraghelijcke interessen over penningen, die by haer op de ordonnantien van souldijen aen de rithmeesteren ende capiteijnen over de voorsz. compagnien geadvanceert ende verschooten werden, als meede tegens de hooge tractementen ofte belooningen, die bij de voorsz. solliciteurs over het besolliciteren van ieder der voorsz. ordonnantien ende het doen van de affaires van de compagnien werden genooten, ende voorts bij hooghgeme(l)de sijne hoogheyt ende haer Ed.Mo. in achtinge genomen wesende, dat de voorsz. excessen onder anderen meede veeltijts daer uyt koomen te ontstaen, dat onderschydene persoonen van seer geringe middelen ende gelegentheyt ende haer het faict van het besolliciteren van compagnien nochte het negotieren van penningen gantsch niet ofte seer weijnich verstaende, echter het selve by de hant nemen, hebben meer hochgemelde sijne hoogheyt ende haer Ed.Mo. goetgevonden ende geresolveert, dat aen niemanthet besolliciteren van compagnien te paert ofte te voet in eeniger hande maniren geparmitteert sal werden, als die daer toe by haer Ed.Mo. geadmitteert, ende met speciale acte ende commissie geauthoriseert ende gecomiteert sal wesen ende dat tot het besolliciteren der voorsz. compagnien achtendertigh gequalificeerde, gegoede ende bequame persoonen ende geen meer aengestelt ende geadmitteert sullen mogen werden, in dien verstande, dat de voorsz. te admitteren solliciteurs ten beginne van haere bedieningen onder solemnelen eede sullen moeten verclaren, van geen hooger maer wel minder interest van haer verschot te sullen trecken ofte van haerent wegen te sullen laeten trecken, directelijck ofte indirectelijck, dan 16 stuivers van hondert gulden ter maent van tweeveertigh daegen, nochte mede geen hooger tractament ofte belooninge over het besolliciteren van ieder ordonnantie van tweeveertigh daegen souldye van elcke ordinaris compagnie ende het doen van de affaires van de selve compagnie te paert, dan vijffendertigh gulden ende voet dan vijffentwintigh gulden, grooter compagnien naer advenant ende sonder de rittmeesteren ende capiteijnen, die sij sullen bedienen met eenige meerdere oncosten ende lasten, onder wat praetext ofte voorgeven het selve soude mogen wesen, deughdelijck verschot ende den voorsz. interest van sestien stuivers ten tweeveertigh daegen alleenlijck uijtgesondert, te mogen beswaeren, dat de voorsz. te admitteren solliciteurs haer sullen moeten verbinden ende gehouden wesen, des noots seijnde, aen de compagnien, die bij haer bedient sullen werden, ten minsten ses heeremaenden souldyen te avanceren, ende dat sij ten minsten haer gerechte portie in de militie dewelcke als nu is, ende hier naer ter besoldinge van desen quartiere

gerepartieert in gevalle haer sulcx bij haer Ed.Mo. soude mogen werden geverght, opden voet hier vooren geexpresseert sullen moeten aennemen ende bedienen, ende dat diegeene, die bevonden sullen werden het minste getal van de compagnien te bedienen, gehouden sullen sijn op ordre van haer Ed.Mo. aen te nemen ende te bedienen, die rittmeesteren ende capiteijnen, die geen solliciteurs sullen kunnen becoomen, dat het andersins de respective rittmeesteren ende capiteijnen vrij sal staen haer te laeten bedienen van soodanige der voorsz. geadmitteerde solliciteurs, als sy te raede werden sullen ende oock mette selve solliciteurs op het formiler (formulier) hier naer gemelt, te mogen maecken wel voordeliger, maer gene nadeliger conditien als in het jegewoordige sijne hoogheys ende haer Ed.Mo. geresolveerde wert uijtgedrukt ende dat van gelijcken, de voorsz. geadmitteerde solliciteurs sullen mogen aennemen soo veele rittmeesteren ende capiteijnen als sy op de voorsz. praecautien sullen kunnen bedienen ende dat ten eijnde de intentie ende begeerte van hooghgemelde sijne hoogheijt ende haer Ed. Mog. desen aengaende op een esquaelen voet tusschen de voorsz. solliciteurs onderlinge ende voorsz. ritmeesters ende capiteijnen ende de voorsz. solliciteurs respectieve mogen werden achtervolght bij haer Ed. Mo. opgesteld, ende aen de voorsz. te admitteren solliciteurs uijtgegeven sal werden een formulier van een contract, hetwelcke sonder eenige verhooginge van de voorsz. interessen, tractamenten ofte eenige andere lasten soo danigh ten weder sijden bij de voorsz. ritmeesteren ende capiteijnen ende solliciteurs over het bedienen van de voorsz. compagnien aengegaen ende geteikent sal moeten werden ende ten laesten, dat de voorsz. te admitteren solliciteurs ter somma van vijffduisent gulden sullen moeten caveren, van dat sij alle de voorsz. poincten punctuelijcken sullen moeten achtervolgen, sonder eenige van de selve te contravenieren ofte naer te laeten, op poene van infamie, meynedigheijt ende de voorsz. somma van vijffduisent gulden ten behoeve van de gemeine saecke te sullen verbeuren, ingevalle naer genomene kennisse van saecken bevonden souden magen werden, dat bij de voorsz. te admitteren solliciteurs de voorsz. poincten ofte eenige van de selve door haer toedoen ofte negligentie gecontravenieert ofte naergelaten soude mogen sijn, ende dat van desen aen de voorsz. te admitteren solliciteurs, de commisen ende boekhouders van de finantie extract gegeven sal werden omme te dienen tot haere naerichtinge."

Hierna volgen de namen van 33 geadmitteerde solliciteurs-militair.

CONCORDANS

oude nummers	nieuwe nummers
1	1
2	3
3	2
4	6

oude nummers	nieuwe nummers
5	5
6	4
7	7
8	8
9	72
10	73
11	80
12	81
13	82
14	83
15	84
16	87
17	89
18	88
19	90
20	101
21	102
22	74
23	75
24	97
25	76
26	77
27	78
28	79
29	85
30	86
31	91
32	92
33	93
34	94
35	95
36	98
37	99

oude nummers	nieuwe nummers
38	100
39	103
40	104
41	106
42	105
43	111
44	108
45	109
46	116
47	114
48	115
49	107
50	110
51	117
52	112
53	113
54	123
54	118
54	120
54	125
55	133
56	122
57	129
58	127
59	132
60	128
61	124
62	126
63	134
64	131
65	135
66	130
67	121

oude nummers	nieuwe nummers
67	119
68	140
69	143
70	145
71	141
72	142
73	144
74	136
75	137
76	138
77	139
78	63
79	64
80	65
81	66
82	67
83	68
84	69
85	70
86	71
87	26
88	27
89	29
90	30
91	31
92	38
93	34
94	33
95	35
96	32
97	37
98	39
99	41

oude nummers	nieuwe nummers
100	43
101	44
102	45
103	46
104	48
105	40
106	49
107	51
108	52
109	53
110/111	12
110/111	13
110/111	14
110/111	15
110/111	16
110/111	17
112	56
113	54
114	57
115	58
116	59
117	61
118	62
119	28
120	42
121	146
122	147
123	148
124	150
125	149
126	153
127	151
128	156

oude nummers	nieuwe nummers
129	152
130	159
131	154
132	158
133	157
134	155
135	24
136	25
137	47
138	50
139	11
140	9
141	10
142	23
143	19
144	20
145	21
146	22
147	55
148	18
149	160
150	161
151a	162
151	163
152	164
153	165
154	166